

Сивцев С.К., Исаков К.И., Гаврильева Р.С.

Кыымга кыым, төлөнгө төлөн буолан кыттыһан: Найахы нэһилиэгэ Аба дойду сэриитин кэмигэр. – Дьокуускай: ТИД «Кудук», 1997. – 160 с.

Бастагы стахановка

Парникова Мария Алексеевна 1905 сыллаахха Найахы нэһилиэгэр Парасковья Александровна уонна Алексей Федотович Гаврильевтар диэн 7 оҕолоох дьиэ кэргэнгэ бастакынан күн сириҥ көрбүтэ. Бу татым олохтоох ыал улаханнарын быһыытынан кыратыттан дьиэ үлэтигэр, бырааттарын, балыстарын көрүүтэ төрөппүттэригэр куруутун көмөлөһө үөрэммит оҕо быһыытынан ханнык да үлэттэн иннэн – толлон, бурдук быһыытыгар тэнгэ сылдыһара.

1932 сыл колхозтар бастагы тэриллиилэригэр кэргэнрэ Парников Иннокентий Гаврильевичтыын Найахы «Саҥа тахсы» колхозка киирбиттэрэ уонна колхоз араас үлэтигэр үлэлээбитинэн барбыта. 1939 сылтан ыанныксыт үлэтигэр аныыллар. Кини көрөр ынахтара уонна торбосторо куруутун үрдүк уйуулаах буолууларыгар кыһаллара. Дьаныардаах үлэ түмүгэр колхозтара сылтан сыл аайы хаһаайыстыба өртүнэн бөбөргөөн, олох-дьаһах тупсан, үлэ күнүгэр дохуот элбээн, ас-танас өртүнэн татымсыйбат байылыат олохтонон испитэ. Ол курдук үөрэ-көтө олордохторуна (кинилэр биир Матрена диэн кыыстаммыттара). Билиги тапталлаах Советскай Ийэ дойдутугар фашистар сэрэппэккэ сэрийинэн саба түспүттэрэ.

Ити ыар сурабы истии Маайалаахха самаан сайын ортого эмискэ ахсынны аам-даамнаах тымныыта ааннаабытын, тонгуунан-хатыынан хаарыйар халыҥ хаар үлүктээбитин тэнгэ этэ.

Сэрийи эрэйдээх-муннаах ыар кэмнэрэ ыар кэмнэрэ анардас Маайалаахха эрэ буолбакка, Ийэ дойдуга бүтүннүүтүгэр сабардаабыта. Ону Маайалаах бэрт үчүгэйдик өйдөөн санааны түһэрбэккэ, ыһыктынан кэбиспэккэ, өссө өрө күүрүүлээхтик, дьаныардаахтык, аһыыр ас тийибэтин, таннар танас татымын аахсыбакка туран, өссө өсөһөн, бэйэни харыстаммакка күннэри-түүннэри кэриэтэ үлэлээбиттэрэ.

Дьоннор аһыыр астары суох буолан, оту-маһы ынах үүтүгэр булкуйан араастаан астаан аһыыллара. Маайа күһүн туппут сүөһүлэрин энчирэппэккэ төлөһүтэн сыл таһаартаабыта. Ханнык эрийинэн маны ситиспитин киһи сатаан эппэт. Хас түүн утуйбакка, хас күн аһаабакка маны ситиспитэ буолуой? Кини оройуонга биир бастакынан ынахтан тыһыынчаттан тахсалыы килограмм үүтү ыан ылары ситиспитэ, төрүүбү 100% тыыннаахтыы иитэн туттарара. Дьэ, бу иһин кинини 1946 сыллаахха «1941-45 сс. Аба дойду сэриитин кэмигэр килбиэннээх үлэтин иһин» медалынан наҕараадалаабыттара. Онтон ССРС Верховнай Советын Президиумун ыйаабынан (27-IV-1947 сыл) Мария Алексеевна Парникова «Бочуот знага» ордены ылар чиескэ тиксибитэ. Ити сыл Саха АССР-га социалистическай сүөһү иитиитин маастарын аатын сүкпүтэ.

Кини 1963 сылга диэри тохтоло суох ыанныксыттаабыта, ол иһигэр 1956 сыллаахха 1 фуражнай ынабыттан 1216 кг үүтү ыан сыллаабы былаанын 109% толорбута уонна «Бочуот оройуоннаабы дуоскатыгар» тахсыбыта. 1957 сыл Саха АССР Верховнай Советын Президиумун Бочуотунай грамотатынан наҕараадаламмыта.

1963 сыллаахха Коммунистическай үлэ ударнигынан аата ингэриллибитэ. Саха АССР Министрдерин Совета киниэхэ олохтоох суолталаах персональнай пенсияны анаабыта.

Мария Алексеевна үөрэбэ да суох буоллар, санаабыт санаатын сайа сангарар, бэйэтин үлэтин опытын эдэрдэргэ тобо-хоро кэпсиир идэлээбэ, итэбэһи-быһаһаһы кистии-саба сатаабат майгылааба, мунньахтарга, түмсүүлэргэ активнайдык кытара. Ол да иһин буолуо, нэһилиэгин Советын депутатынан талыллан үлэлиирэ. Кини оройуонга биир бастакы ударник, стахановка быһыытынан киэнник биллэрэ.

Бу колхознай производство биир бастың бэриниилээх үлэһитин үлэтэ, олобо эдэр ыччаттарга холобурунан сылдыар. Ол курдук нэһилиэк сайынны фермаларын биир сайылыга — Үрүн Сөмүйэ диэн кэрэ ааттаах сир кини аатынан ааттамыта. Ол аат кэнэбэһин кэнэбэс да салбанан бара туруон баарабыт.

Мария Алексеевна 1978 сыллаахха сэтинны 27 күнүгэр биһиги кэккэбититтэн барбыта. Кини аатын үлэбэ сиэннэрэж чиэстээхтик сүгэн иһэллэр.

Е. Федоров